

طراحی یادمان شمس تبریزی با رویکرد جذب گردشگری فرهنگی

مطالعه ی موردی : ضلع شمالی باغ گلستان شهر تبریز

رسول درسخوان

استاد یار گروه شهرسازی ، واحد تبریز ، دانشگاه آزاد اسلامی ، تبریز ، ایران*

darskhan.s@gmail.com

فرحناز خادم فسقندیس

دانشجوی دکترای شهرسازی ، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی ، تبریز ، ایران**

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۸/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۶/۴

چکیده

با توجه به این نکته که در دنیای امروز مسافرت های بین المللی نسبت به سه دهه گذشته بسیار رشد داشته، و از سوی دیگر اهداف این سفرها، تنوع فراوانی یافته است. توسعه گردشگری فرهنگی برای ساکنان محلی از جنبه های مختلفی دارای اهمیت می باشد. یادمان شمس در واقع بازگشت به هویت تاریخی فرهنگی تبریز قدیم است و حضور شمس در قالب یادمان مارا به ریشه ها باز می گرداند در مقاله ی حاضر از لحاظ روش توصیفی - تحلیلی بوده و از نوع هدف کاربردی می باشد که داده های مورد نظر مورد نظر براساس مطالعات کتابخانه ای - اسنادی در حوزه ی داخلی و خارجی و مطالعات میدانی و پیمایشی در ارتباط باموضوع تحقیق (محدوده ی باغ گلستان تبریز) گرد آوری شده است نقاط قوت و ضعف ، فرصت ها و تهدیدات ، با استفاده از تکنیک سوات مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است و گزینه های طرح پیشنهادی براساس در نرم افزار جی آی اس نشان داده شده است و با هدف معرفی هرچه بیشتر تبریز به عنوان زادگاه شمس و رویکرد گردشگری فرهنگی در محل باغ گلستان تبریز اجرا شده است باتوجه به سیاست های بدست آمده از اهداف مذکور هم چون ایجاد آبروها برای دفع مناسب آب های سطحی به خصوص در معابر با شیب نامناسب ، ایجاد هماهنگی بین ساخت و سازهای جدید و قدیم ، اعطای وام نوسازی و بهسازی مسکن ، در نظر گرفتن مسیر عبور محدود برای سواره جهت کنترل رفتار آن ، تبدیل فضاهای مخروبه به فضاهای ایستا و پویا و استفاده از مصالح بومی در طراحی یادمان شمس تبریزی پیشنهاد شده است .

واژگان کلیدی : طراحی شهری ، باغ گلستان تبریز ، گردشگری فرهنگی

مقدمه

در دنیای امروز مسافرت های بین المللی نسبت به سه دهه گذشته بسیار رشد داشته، و از سوی دیگر، اهداف این سفرها، تنوع فراوانی یافته است. قرن ۲۱ قرن بهره گیری از فرصت های تجاری ارزشمند در بخش های خدماتی به ویژه گردشگری است. (نوبخت، ۷، ۱۳۸۷) افزایش میزان سفرهای بین المللی از یک طرف و گسترش انگیزه سفر به مقاصد فرهنگی و تاریخی گردشگری از سوی دیگر، دست به دست هم داده و موجب شده اند تا روز به روز مفهوم های جدیدی ذیل مفهوم (گردشگری) آفریده شود، مفاهیمی که به ظاهر تنها با اضافه شدن یک واژه به دنبال واژه گردشگری به وجود آمده اند: گردشگری، فرهنگی، مذهبی گردشگری سلامت، گردشگری تفریحی، گردشگری جنگ و... (علی ربیعی، محمدباقر نوبخت حقیقی و سیروس زنگنه، ۱۳۹۱) کشورهایی که برای افزایش درآمد ناخالص ملی به فکر گسترش بازار خدمات افتاده اند، بازار گردشگری را به عنوان مهم ترین بازار با گردش مالی چشم گیر، اشتغال زایی مولد و حاشیه سود بالا یافته اند. در حقیقت شهرها و کشورهای مختلف با درک اهمیت صنعت گردشگری در جهت توسعه و شکوفایی کسب و کارهای مولد مرتبط، در پی بهره برداری از فرصت های بالقوه و بالفعلی هستند که برای جذب مسافران بین المللی سودمند باشد. (دولت آبادی، ۱۳۸۸) ایران از نظر جاذبه های فرهنگی بسیار غنی است و از لحاظ پتانسیل های فرهنگی در بین ده کشور اول دنیا قرار دارد. هنگامی که منابع گردشگری فرهنگی به خوبی شناسایی شود، اثرات مثبتی چون حفظ و پایدار ماندن میراث فرهنگی، هنرها، سنت ها و آداب و رسوم ملت ها در اجتماع و محیط فرهنگی به دنبال خواهد داشت. هنر برنامه ریزان و مدیران گردشگری در بخش دولتی و خصوصی آن است که با اعمال شیوه ای صحیح ضمن افزایش اثرات مثبت توسعه گردشگری فرهنگی، اثرات منفی آن را به حداقل برسانند. هدف از تحقیق حاضر تأثیر عوامل موثری همچون عوامل فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، تبلیغاتی، زیرساختی، مدیریتی و آموزشی برگسترش جذب گردشگری فرهنگی شهر تبریز است. حال آنکه شهر تبریز هویت هایی به نام مانند شمس را در آغوش خود دارد. بنابراین بنای یادمان شمس که باهدف معرفی زادگاه شمس به عنوان یک جاذبه ی فرهنگی و احیای هویت تاریخی تبریز و شناساندن ابعاد معنوی این عارف بزرگ احداث شده است می تواند یکی از عوامل تاثیر گذار بر جذب گردشگر بخصوص گردشگر فرهنگی در شهر تبریز که دارای جاذبه های گردشگری منحصر بفرد بوده که با باز تعریف

مناسب آن می توان گردشگران بسیاری را به این شهری که دارای قدمت بوده جذب کرد. (علی ربیعی و دیگران, ۱۳۹۱) با توجه به اینکه مقبره العرفای تبریز در محل باغ گلستان فعلی قرار داشته که بنا بر روایات مقبره شمس تبریزی نیز در آن جا قرار دارد (البته قصد ورود به مباحث تاریخی را نداریم) قصد آن را داریم که در اطراف محلی که برای یادمان شمس تبریزی در نظر گرفته شده است برای احیای هویت تاریخی تبریز و با نیت توسعه گردشگری فرهنگی طراحی اطراف باغ گلستان را انجام دهیم که محور طراحی ما شامل اطراف باغ گلستان و میدانچه پشت بیمارستان شفا می باشد. که با توجه به گستردگی سایت در این پژوهش بنده قصد طراحی بخش شمالی این سایت را دارم.

اهداف پژوهش

بدون شک امروزه صنعت گردشگری به عنوان مهم ترین صنعت جهان، رشد سریعی در توسعه اقتصادی جهان داشته که در نتیجه افزایش نرخ رشد سالانه در تولید ناخالص ملی در سطح جهان، صادرات، تجارت جهانی و خدمات، سهم گردشگران بین المللی در فعالیت اقتصادی جهان نیز به طور مداوم بالا رفته است. یکی از اثرات مهم اقتصادی این رشد سریع اشتغال زایی می باشد که در توسعه و گسترش فرصت های شغلی برای اقشار مختلف جامعه مؤثر بوده است. بر اساس داده های سازمان جهانی جهانگردی در سال ۲۰۰۳، بیش از ۶۹۴ میلیون نفر گردشگر بین المللی در سطح جهانی به گردشگری پرداخته و بیش از ۶۰۰ میلیارد دلار درآمد ایجاد کرده اند که پیش بینی می شود این رقم تا سال ۲۰۱۰ به دو برابر برسد. بنابراین بر اساس آنچه که گفته شد مسلم است این صنعت در حال رشد بوده و هر استانی سهم خود را از آن طلب می کند. و از آن جایی که شهر تبریز دارای جاذبه های گردشگری منحصر به فردی است و ضرورت بازتعریف مجدد هویت آنها لازم بوده تا شاهد جذب گردشگران و معرفی بهتر جایگاه تاریخی فرهنگی تبریز باشیم.

اهداف کلان

۱. شناخت اصول و طراحی شهری با محوریت یادمان شمس تبریزی با رویکرد جذب گردشگر

فرهنگی

اهداف فرعی

۱. استفاده از پتانسیل های اطراف مقبره العرفای تبریز و پیرامون آن برای تقویت گردشگر فرهنگی.
۲. مطرح نمودن اطراف سایت یادمان شمس تبریزی به عنوان محور توسعه گردشگری فرهنگی شهر تبریز و احیای عناصر تاریخی تخریب شده در آن.

سوال های پژوهش

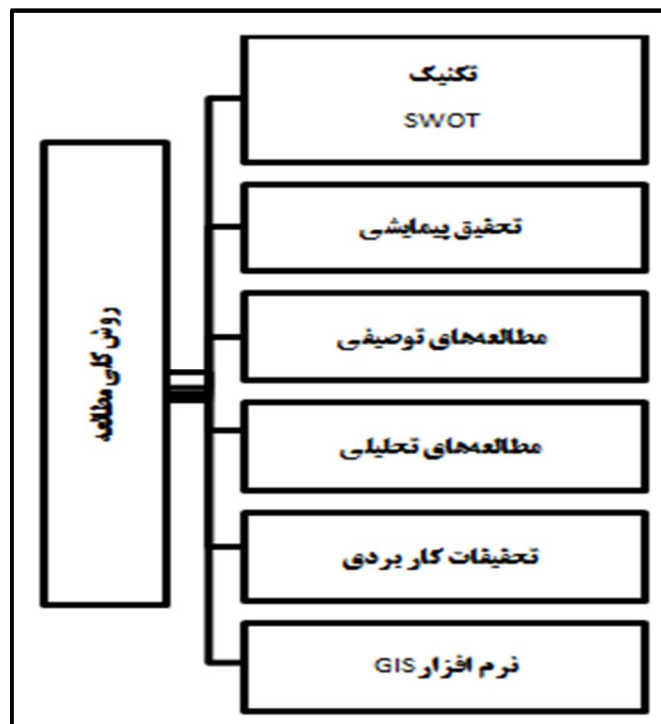
پژوهش حاضر در نظر دارد تا با توجه به بیان مسئله و اهداف ذکر شده یعنی شناخت اصول و طراحی شهری با محوریت یادمان شمس تبریزی با رویکرد جذب گردشگر فرهنگی گامی در جهت ارتقای جذب گردشگر به این شهر بردارد تا شاید از این طریق بتوان هویت گمگشته تبریز را دوباره احیا کرد:

در این راستا سؤال پژوهش به صورت زیر قابل بررسی می باشد:

- پتانسیل های سایت یادمان شمس تبریزی در جذب گردشگر فرهنگی چه مواردی می باشند؟
فرضیه های تحقیق به صورت ذیل می باشند:
- به نظر می رسد که مقبره العرفای تبریز و اطراف آن دارای پتانسیل های قوی برای احیای هویت تاریخی و جذب گردشگران فرهنگی است.
- به نظر می رسد که تقویت عناصر تاریخی _ فرهنگی همچون آستانه بابافرج گجیلی و مقبره آیت الله انگجی و مقبره العرفای تبریزی نقش اساسی به عنوان عوامل موثر در طراحی شهری پیرامون سایت یادمان شمس تبریزی دارد.

روش شناسی پژوهش

در مقاله ی حاضر پژوهش مورد نظر از لحاظ روش توصیفی - تحلیلی بوده و از نوع هدف کاربردی می باشد که داده های مورد نظر مورد نظر براساس مطالعات کتابخانه ای - اسنادی در حوزه ی داخلی و خارجی و مطالعات میدانی و پیمایشی در ارتباط باموضوع تحقیق (محدوده ی باغ گلستان تبریز) گرد آوری شده است نقاط قوت و ضعف ، فرصت ها و تهدیدات ، با استفاده از تکنیک سوات مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است و گزینه های طرح پیشنهادی براساس در نرم افزار جی آی اس نشان داده شده است .

شکل ۱ : نمودار روش شناسی تحقیق

ادبیات نظری و دیدگاه های مرتبط

مفهوم طراحی شهری

طراحی شهری فرآیندی است که به شکل دهی فیزیکی بافت های مختلف شهری و روستایی منجر می شود. طراحی شهری با رویکرد ساختارگرایی به ایجاد اماکن متعدد می پردازد. این فرآیند طراحی ساختمان ها،

فضاها و چشم اندازها را در برمی گیرد و نهایتاً جریانی را به راه می اندازد که به عمران و آبادی شهری کمک می کند.

به نظر جف لوید طراحی شهری حلقه ی پیوند دهنده ی معماری، معماری منظر، مهندسی به صورت گسترده و برنامه ریزی و بلاخص برنامه ریزی شهری است. این نظریه ای که امروز هم از اعتبار خود برخوردار است. طراحی شهری عبارت است از طراحی چارچوب فضایی زندگی جامعه شهری (- Blumenfeld, 1953, pp35-46)

طراحی شهری عبارت است از روند سازماندهی عناصر فیزیکی محیط شهری در رابطه با تصمیمات برنامه ریزی به طریقی که - چارچوبی از نظام حمل و نقل، فضاها، باز و ساختمان ها به وجود آورد تا حصول هدف های اجتماعی، اقتصادی و زیبایی جامعه را ممکن و تسهیل سازد (1967 copelard)
طراحی شهری سعی بر آن دارد که مناطق شهری را هم از نظر زیبایی و هم از نظر عملکردی رضایت بخش و مفید گرداند و به این ترتیب هدف طراحی شهری شکل دهنده ی کالبدی است به توسعه شهری در رابطه با نیازهای اجتماعی و خواسته های جامعه. (wolf, 1973, p20)

اصول و اهداف طراحی شهری

هدف اصلی طراحی شهری، محرک بودن برای اهداف دیگری است که برای جامع حیاتی تر بوده و یا برای چالش های محتوایی است که شهرهای معاصر با آن روبرو هستند.
این اهداف عبارتند از: توسعه شهرها (نظیر توانمند سازی و انسجام اجتماعی اقشار محروم)، توسعه اقتصادی (احیای نواحی مرکزی شهر)، پایداری زیست محیطی (بالا بردن کارایی کاربری ها) و محیط های شهری غنی و سالم (ایمنی و سرزندگی محلات)، ایجاد تنوع در فضاها، شهری مسلماً چنین طراحی شهری هدفمند خواهد بود، نه شکلمند. در این صورت هدف طراحی شهری بهبود کیفیت اصلی زندگی خواهد بود نه شکل شهر (بحرینی، حسین، بهناز امین، ۱۳۸۵، ۱۶) در پیچه دیگری به طراحی شهری گشوده می شود و آن ارتقای سطح کیفی شهر است. در واقع طراحی شهری، دانشی است که ارتقای کیفی محیط شهری را براساس ادراک و رفتار شهروندان آن مدنظر قرار می دهد و به دنبال آن است تا سطح کیفیت اصلی زندگی را برای ساکنینش ارتقا دهد. یکی دیگر از محورهای اصلی طراحی شهری «کیفیت» است. کیفیت را نیز به طور کلی «چگونگی یک چیز که تأثیر عاطفی و عقلانی خاص بر مخاطب می گذارد.»

تعریف کرده اند و از این بابت در مقابل کمیت قرار دارد. بنابراین هدف طراحی شهری خلق یا احیای «کیفیت محیط شهری» به کمک تأثیرگذاری بر اطلاعاتی است که یک ناظر بر اساس میزان و نحوه ادراک خود از یک فضا برداشت می کند. بنابراین طراحی شهری وظیفه خود را مطالعه، طراحی و کنترل محیط مورد ادراک (سیمای شهر) با در نظر گرفتن میزان نیازها، توقعات و رفتارهای شهروندان می داند.

جدول ۲: اصول طراحی شهری از دیدگاه گلچین

خلق مکان هایی برای مردم	اصول طراحی شهری از دیدگاه گلچین
فنی ساختن وضع موجود	
برقراری ارتباطات	
توجه و پرداختن به سیمای زمین	
اختلاط فرم و فعالیت	
مدیریت سرمایه گذاری	

ماخذ: (parcnerchins , 2007)

جدول ۳: اهداف محیط شهری

دسترسی به امکانات: شهر باید برای ساکنین خود، دسترسی به تسهیلات ضروری، اشتغال و خدمات عمومی و تجهیزات و- مکان های تفریحی را فراهم آورد.	مهمترین اهداف محیط شهری
حیات بخشی: شهر باید مکانی باشد که افراد بتوانند در محیطی ایمن با آسایش و سلامتی و به دور از آلودگی و خطرات زندگی کنند.	
هویت: شهر باید مکانی باشد که ساکنان به طور فردی و اجتماعی احساس کنند در آن نقش دارند	
حیات عمومی و اجتماعی محلی: محیط شهری باید مردم را تشویق کند تا در حیات اجتماعی شرکت کنند و در محیط عمومی- نقش داشته باشند.	
اصالت و معنی: یک محیط خوب شهری باید برای ساکنینش قابل فهم و معنی دار باشد	
عدالت اجتماعی: محیط شهری باید به روی همه ساکنین باز باشد. باید برای آنان فرصت های برابر در دسترسی به منافع و خدمات شهری فراهم آورد.	
خود اتکایی: از آنجایی که هزینه های حمل و نقل رو به افزایش است، شهر باید از نظر انرژی، مواد غذایی و سیستم آبرسان و سایر موارد خودکفا باشد	

مآخذ: (پلیارد، دنالد، ۱۳۸۲، ۸۶)

از اصول و اهداف فوق می توان به خوبی دریافت ارتقاء عرصه عمومی و همگانی و خلق فضاهای ماندگار و مکان های پایدار در طراحی شهری در جهت ارتقاء سطح ارزش های محیطی و استفاده مناسب و بهینه از سرمایه های موجود به شیوه های پایدار، در طراحی شهری از اهمیت ویژه ای برخوردار است. لذا طراح شهر در پی آن است تا با طراحی محیط و افزایش ارزش آن بتواند پایداری محیط را میسر سازد، به همین دلیل کسب ارزش اقتصادی به واسطه طراحی خوب و اصولی یکی از اهداف طراحی شهری در عصر حاضر می باشد.

مفهوم فضای شهری

«کولکوهن» فضای شهری را به دو گونه تعریف می کند «فضای اجتماعی»، «فضای ساخته شده و مصنوع «تداعی های فضایی، نهادهای اجتماعی است که مورد علاقه جامعه شناسان و جغرافیایی شهری می باشد. این دیدگاه دیدن ویژگی های محیط مصنوع را به عنوان فرا پدیده ای مدنظر قرار می دهد و از سوی دیگر فضای مصنوع متوجه فضای فیزیکی بوده که بیشتر مورد توجه معماران است (مدنی پور، ۱۳۷۹: ۱۳)

گردشگری

صنعت گردشگری عبارت است از مجموعه و منظومه ای متشکل از گردشگر، عرضه کنندگان کالا و خدمات دولت و جامعه میزبان که با یکدیگر در تعامل و ارتباط اند و هدف جذب و جلب گردشگر را دنبال می کنند. (الوانی، ۱۳۷۲) واژه توریسم از دو بخش تشکیل شده است، (تور) به معنای سفر، گشت، سیاحت و (ایسم) پسوندی که اشاره به مکتب یا اندیشه فلسفی، مذهبی، سیاسی، ادبی و غیره دارد. بنابراین توریسم یک مکتبی است که پایه تفکری آن ساحت و گردشگری است. (آکسفورد، ۱۹۸۹) بورکات و مدلیک گردشگری را سفری موقتی و کوتاه معرفی می کنند که در آن گردشگر برای سیر و سیاحت به منطقه ای خارج از محل سکونت و کار خود برود (بورکات و مدلیک ۱۹۸۱).

فرهنگ و گردشگری شهری

موضوع گردشگری شهری نمونه بارز این مسئله است که طبیعت اجتماعی و فرهنگی گردشگری، پشت تعاریف و مفهوم سازی های متعدد رشته های مختلف از بین رفته است، پاسخ به ماهیت مبهم و پیچیده

گردشگری منجر به مفقود کردن بسیاری از جنبه های اجتماعی و فرهنگی آن شده است که گردشگری رابه عنوان سلسله فعالیت های اقتصادی در نظر می گیرند. تنها در سال های اخیر پژوهشگران مطالعات فرهنگی باهدف تحلیل متن، بازنمایی، مصرف موضوعات فرهنگی را که عمده مباحث مربوط به فرهنگ را در گردشگری تشکیل می دهد را مورد توجه قرار می دهند. چرا که نه تنها گردشگری شهری نقش عمده ای در شکل بخشی به هویت مردم و مکان برعهده دارد. بلکه مقاصد گردشگری خود دارای ساختارهای اجتماعی و فرهنگی هستند که معانی آنها توسط گروههای مختلف موضوع مناقشه است. (selby, 2004).

جدول ۴: فرهنگ و گردشگر شهری

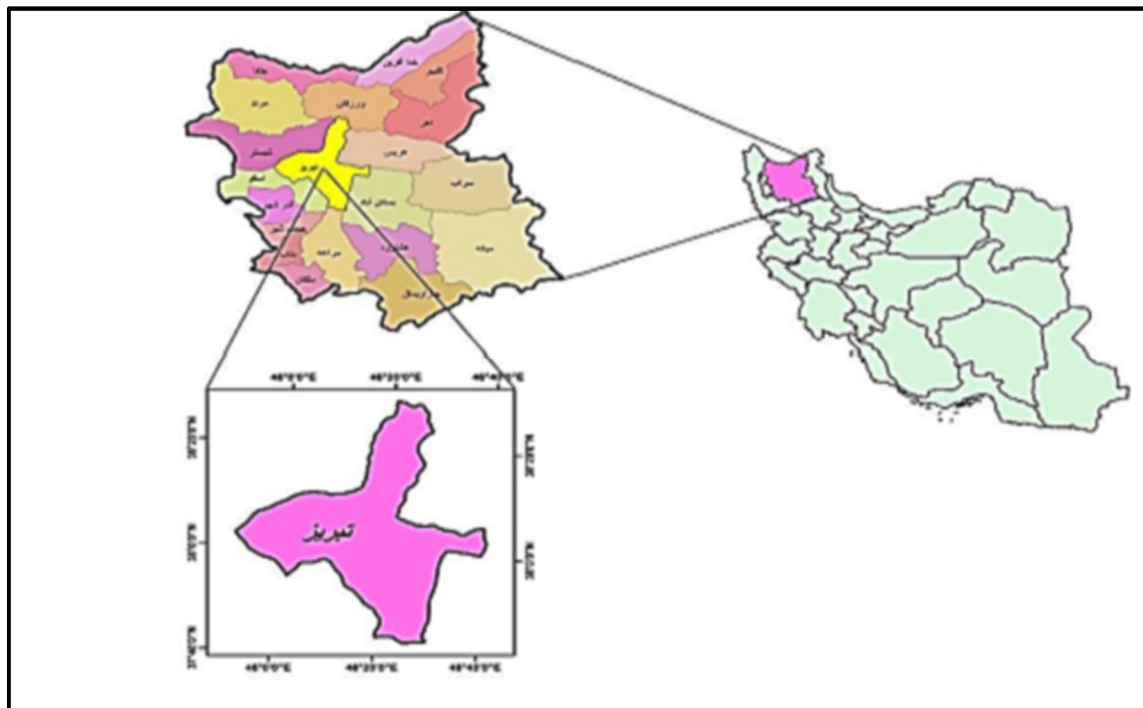
دو سویه بودن این رابطه را در قالب دو واژه فرهنگی شدن صنعت گردشگری و توریستی شدن فرهنگ جامعه میزبان تعبیر کرده اند.	جعفری وهاریسن	فرهنگ و گردشگری شهری
مکانیزم دو سویه تعاملات میان گردشگران و جامعه میزبان به لحاظ فرهنگی در مواردی ریشه دار و منسجم می شود، به گونه ای که برخی عناصر فرهنگی گردشگران توسط فرهنگ مقابله پذیرفته و در جایی از ماندگرای، همسانی فرهنگی ایجاد می شود		
سلسله ارتباطاتی که قابلیت کنار هم قرار دادن فضاها و سایتهای متعددی که به خودی خود با یکدیگر ناسازگارند را داراست.	فوکو	
فرهنگ نیز در ارزیابی افراد در محیط بدیهی و آشکار است		
گردشگری و گذراندن اوقات فراغت را به عنوان یک عنصر محوری و با اهمیت در حیات آدمی بر می شمارند، آن را به عنوان یکی از شاخصه های اولیه فضا بر شمرده و گسترش بخش های مرتبط با آن را در گذراندن اوقات فراغت، در جهت پاسخ گویی به مطالبات انسانی از فضا خواستارند	محققان علوم اجتماعی	

ماخذ: (رضایی ۱۳۸۶: ۳۳)

شناخت بستر طرح (باغ گلستان)

باغ گلستان (به ترکی آذربایجانی: گولوستان باغی) یا باغ فجر، یکی از بوستان‌های قدیمی و مشهور شهر تبریز است. مساحت این بوستان ۵۲،۰۰۰ متر مربع می‌باشد. باغ گلستان در سال ۱۳۰۸ خورشیدی افتتاح شده‌است و قدیمی‌ترین بوستان داخلی تبریز محسوب می‌گردد. در نخستین سالیان سده سیصد

خورشیدی به فرمان استاندار آن هنگام (مهام) و با پیگیری رییس بلدیہ تبریز (محمدعلی تربیت) مقرر گردید ویرانه های گورستان سالمند گجیل زدوده و برای تفریح و شادزیستی شهروندان تبریزی نخستین پارک شهر تبریز در زمین های گورستان گجیل ساخته شود، اما از سویی این اقدام نیکوی مقامات ارشد استان آذربایجان با بازدارندگی اوباش محلی روبرو گشت و می رفت این آبادسازی دچار ایستایی شود، تا این که یکی از کهنه افسران قزاق که خویشی نزدیکی با استاندار آن هنگام داشت با همکاری نیروهای شهربانی به یاری دست اندرکاران بلدیہ (شهرداری) شتافته و با دستگیری و سرکوب اوباش زمینه های زدودن ویرانه های بجا مانده از گورستان قدیمی گجیل و بنا نمودن نخستین پارک عمومی شهر تبریز را فراهم ساخت و سرانجام این باغ و پارک زیبا که در آن روزها نمونه بود به نام باغ گلستان و در بهار سال ۱۳۰۸ خورشیدی در مکان زمین های ویرانه گورستان سالمند گجیل ساخته شد و اکنون به عنوان نخستین گردشگاه عمومی و باغ ملی شهر تبریز شناخته می شود. باغ گلستان از زمان های دور و دراز همواره مورد توجه شهروندان قرار داشته و در گذشته بیشتر شهروندان تبریزی و رهگذران و مسافران پس از گلگشت و خرید از بازار تبریز در زیر سایه درختان تناور و تنومند این باغ ملی به استراحت و تفریح و شادی می پرداختند اما از سویی دیگر پس از آن که دیوارهای تاریخی این باغ باشکوه به علت ناپیدایی برچیده شده و سپس ها استخر میانی همراه با آبنما ها و فواره های شادی آور باغ گلستان نیز نابود و اسباب تفریح و بازی کودکان و چرخ فلک ، تاب و سرسره ها نیز از بستر پارک زدوده شد، باغ گلستان زیبایی های پیشین خود را از دست داد و به همین دلیل امروزه دیگر خانواده های شهروندان و گردشگران و مسافران به نسبت گذشته بسیار کمتر از این مکان تفریحی بازدید و استفاده بعمل می آورند. (شهر من تبریز، بهروز خاماچی) از اجزای مهم و اخیر این مجموعه یادمان شمس تبریزی می باشد که تا مراحل اجرا شده و این در حالی است که شهرداری و بخش خصوصی متولی آن می باشند و طی چندین فراخوان طراحی این یادمان انجام شد(نگارنده ، ۱۳۹۵).

شکل ۲: نقشه موقعیت جغرافیایی شهر تبریز

تجزیه و تحلیل

درخصوص تکنیک SWOT نکته مورد توجه آن است که با تجزیه و تحلیل محیط داخلی منطقه، نقاط ضعف و قوت درونی شناسایی شده و همچنین با شناسایی عوامل تأثیرگذار خارجی در قالب فرصت‌ها و تهدیدها، محله ی مورد مطالعه و فضاهاى منتخب، از نظر موضوع تحقیق مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد. در نهایت مجموعه آن‌ها به صورت فهرستی ارائه می‌شود. آن چه مهم است این‌که در زمان برنامه‌ریزی و ارائه پیشنهادها باید نقاط ضعف به نقاط قوت تبدیل شود و تهدیدات خارجی با برنامه‌ریزی مناسب خنثی گردند.

جدول ۵: ترکیبی ارزیابی و سنجش SWOT

تهدید	ضعف	فرصت	قوت
عدم هماهنگی پروژه در حال ساخت در قسمت شرق بابافت و هویت این محدوده به عنوان خطری برای از بین رفتن هویت این سایت است	رعایت نکردن خط آسمان بر بناهای مجاور قدیمی اشرافیت پیدا کرده و سبب ایجاد ناهماهنگی در ارتفاع، نما، مصالح و ... شده است.	تجهیز باغ گلستان فرصت توسعه و سرزندگی دوباره را داشته و می تواند اداری عملکرد پارک فراشهری تبدیل گردد.	درختکاری های منظم حاشیه خیابان های امام، خرمشهر، خیام و فلسطین نقش مؤثری در منظرسازی و سرزندگی محور ایفا می کنند
خطر وقوع تصادفات بدلیل وجود گشودگی های بدون توجه به اصول میادین و عدم استفاده از عوامل کاهش دهنده سرعت در سایت از عوامل تهدید کننده هستند.	سایت مورد از نظر تقاطع های در شرایط استاندارد نبوده	امکان ایجاد مسیرهای دوچرخه سواری به عنوان مکمل شبکه حمل و نقل عمومی وجود دارد.	تفکیک مسیر سواره از پیاده از دیگ نقاط قوت این سایت هستند.
کاربری های محور خیام و امام که بیشتر برای لوازم یدکی و مکانیکی بوده سیمای بصری نامطلوبی ایجاد کرده است.	عدم رسیدگی مسئولان و یارسیدگی کمتر باعث شده تا الودگی های بویایی و بصری ایجادشود.	تغییر کاربری لبه تجاری محور های اطراف سایت به کاربری های جاذب جمعیت و بهره گیری از لبه سبز باغ در همان محور می تواند نقش بسزایی در تأمین بویایی و سرزندگی آن داشته باشد.	باغ گلستان علاوه بر اینکه دید مطلوبی در محورهای این سایت به وجود آورده ، به عنوان یک پهنه طبیعی و یک پارک محلی خوب جهت تأمین سرزندگی و فضای سبز به شمار می رود.

جدول ۶: ترکیب ابعاد اهداف ، راهبرد ها و سیاست ها

سیاست	راهبرد	هدف
ایجاد آبروها برای دفع مناسب آب های سطحی به خصوص در معابر با شیب نامناسب	اصلاح و بهبود کیفیت تأسیسات دفع آب های سطحی	جمع آوری آب های سطحی
ایجاد هماهنگی بین ساخت و سازهای جدید و قدیم اعطای وام نوسازی و بهسازی مسکن	اصلاح شبکه دسترسی حفظ هویت کالبدی	ارتقاء وضعیت کالبدی نوسازی بافت فرسوده
در نظر گرفتن مسیر عبور محدود برای سواره جهت کنترل رفتار آن	مقابله با ترافیک وسائط نقلیه	آرام سازی ترافیک
تبدیل فضاهای مخروبه به فضاهای ایستا و پویا استفاده از مصالح بومی	استفاده بهینه از فضاهای مخروبه نماکاری بر روی بناهای بارزش	ارتقا کیفیت بصری محیط

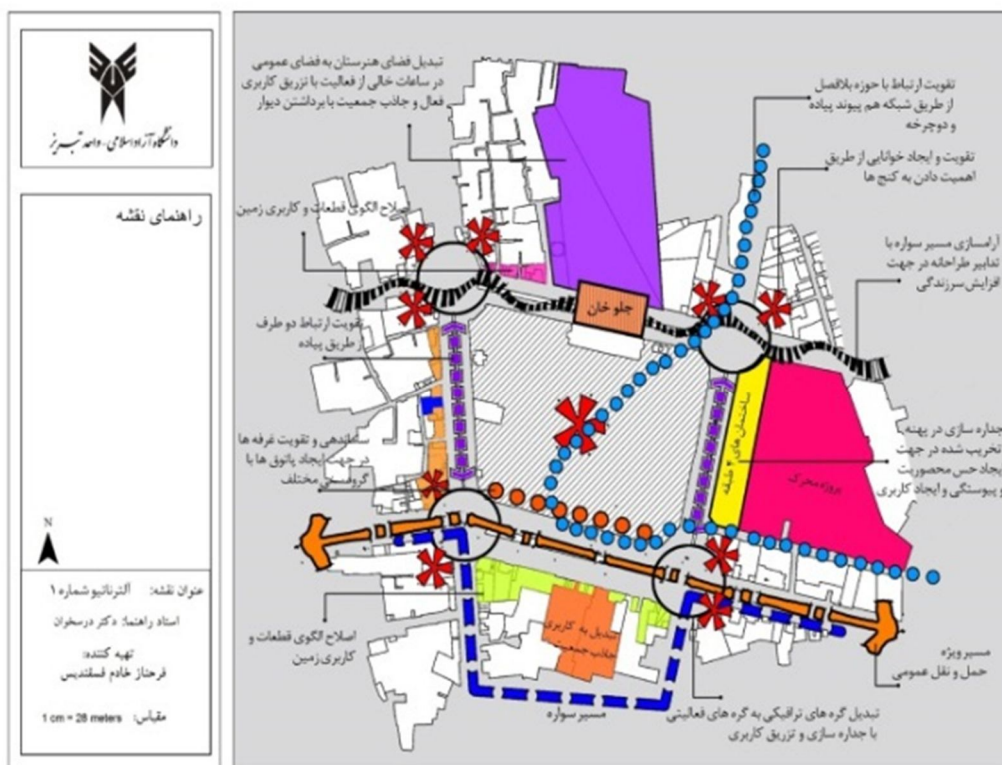
ارائه گزینه ها و طرح پیشنهادی

انتخاب گزینه بهینه

در این بخش از مقاله ، آلترناتیو ها بر اساس میزان پاسخگویی به اهداف و سیاست های مطرح شده و نیازهای استفاده کننده از فضا سنجیده شده و پس از نمره دهی (از ۱ تا ۹) ، گزینه پیشنهادی بهینه انتخاب می شود:

جدول ۷: امتیازدهی و ارزیابی گزینه های پیشنهادی

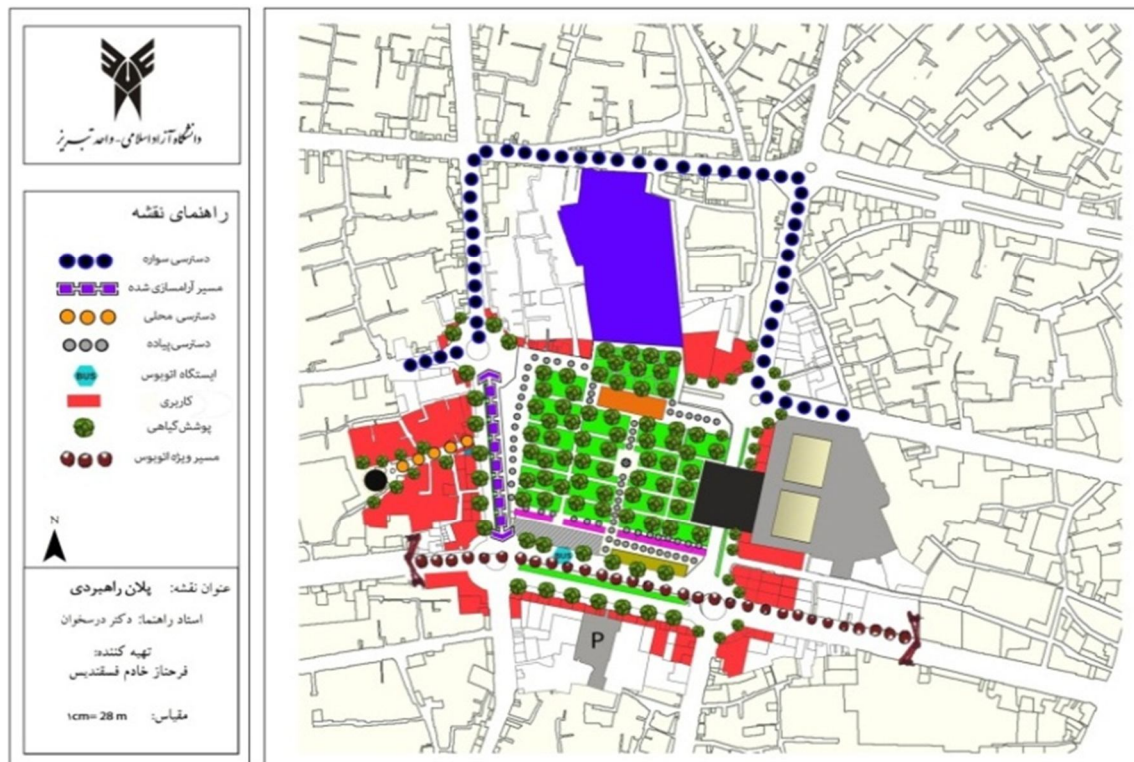
آلترناتیو ۲	آلترناتیو ۱	هدف	نظام
۹	۹	احیای هویت تاریخی گذشته محدوده	تاریخی - فرهنگی
۸	۸	ارتقاء وضعیت کالبدی	کالبدی
۹	۹	ایجاد امنیت در محدوده	
۸	۷	تأمین سرزندگی و بویایی محدوده	
۹	۹	بهبود کیفیت کالبدی عناصر شاخص	
۹	۸	افزایش مطلوبیت کاربری ها	
۹	۷	نفوذپذیری	
۸	۸	آرام سازی ترافیک	حمل و نقل و دسترسی
۸	۸	کاهش ازدحام خودروهای ساکن	
۹	۹	ارتقاء سطح ایمنی و امنیت	
۷	۷	ارتقا کیفیت بصری محیط	کیفیت محیطی
۷	۷	جمع آوری آب های سطحی	زیست محیطی
۱۰۱	۹۶	جمع امتیاز	

شکل ۳: نقشه ارائه گزینه پیشنهادی ۱

شکل ۴: نقشه ۲ ارائه گزینه پیشنهادی ۲

شکل ۴ : نقشه ارائه گزینه پیشنهادی ۳

جمع بندی و ارائه پیشنهادات طراحی

طبق بررسی های به عمل آمده ، طراحی شهری با محوریت یادمان شمس تبریزی با رویکرد جذب گردشگری فرهنگی در شهر تبریز ، تهیداتی به شرح زیر پیشنهاد شده است :

- دسترسی به ایستگاه های اتوبوس و تاکسی
- بهره مندی از کفسازی مناسب، سرزنده سازی فضاها و جداره با کیفیت مطلوب کالبدی، بصری و عملکردی جهت افزایش تمایل به حضور
- ایجاد پارکینگ های عمومی
- ارتقاء کیفیت کالبدی، بصری و عملکردی محله از طریق سرزنده سازی و ایجاد کاربری های جاذب جمعیت به منظور افزایش سطح اقتصادی
- ایجاد فروشگاه های صنایع دستی در اطراف میدانچه متناسب با هویت
- افزایش تعاملات اجتماعی و تمایل به حضور از طریق ایجاد مراکز جاذب بخصوص در اطراف

میدانچه

- افزایش امنیت در سایت با جمع آوری معتادان باغ گلستان و اطراف آن
- استفاده از مبلمان و کفسازی مناسب جهت ایجاد حس مکان، تمایل به حضور و تعاملات اجتماعی
- ایجاد برنامه های فرهنگی - هنری
- انتقال پرنده فروشی های در بازار گجیل به باغ گلستان جهت ایجاد باغ پرندگان و کاهش آلودگی های سایت
- از بین بردن الودگی های بویایی با ایجاد سرپوش بر روی جوی های آب و استفاده از نیروهای شهر داری برای تمیز کردن بیشتر

منابع

- ۱- آقای هاشجین ، منوچهر . ۱۳۸۸. «برنامه ریزی توسعه ی توریسم از طریق پهنه بندی قابلیت ها و جاذبه های گردشگری در شهرستان خلخال» ، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد رشت.
- ۲- انصاری، سید حسن، ۱۳۸۷ " گردشگر فرهنگی "، سمت
- ۳- بحرینی، حسین، ۱۳۷۷، " فرایند طراحی شهری "، انتشارات دانشگاه تهران
- ۴- بهزادفر، مصطفی، ۱۳۹۰، " هویت شهر :نگاهی به هویت شهر تهران"، چاپ سوم، انتشارات نشر شهر، تهران.
- ۵- بهزادفر، مصطفی، زمانیان ، روزبه ، ۱۳۸۷" برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری با تکیه بر بخش محصول نمونه موردی شهر نیشابور،" ویژه نامه مهندسی معماری شهرسازی
- ۶- پاپلی یزدی، محمدحسین؛ سقایی، مهدی. ۱۳۸۵، ماهیت و مفاهیم، تهران :سمت.
- ۷- ترکمن نیا، نعیمه و همکاران ، ۱۳۹۰، ارزیابی گردشگری روستای کنگ با استفاده از مدل SWOT فصلنامه گردشگری و چشم انداز آینده شماره ۱
- ۸- تقوایی ، مسعود، ۱۳۸۶، «فرایند برنامه ریزی توریسم شهری» ، اولین همایش منطقه ای جغرافیا ، گردشگری ، توسعه پایدار واحد اسلامشهر.
- ۹- تقوایی، مسعود و همکاران ، ۱۳۹۱ فصلنامه جغرافیا، انجمن جغرافیای ، «عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری شهری کرمانشاه» شماره ۳۳
- ۱۰- تمسکی، زینب ۱۳۸۸، عوامل سازنده هویت شهر "، شماره نهم
- ۱۱- چپ من، دیوید، ۱۳۸۶، " آفرینش محلات و مکان ها در محیط انسان ساخت "، ترجمه شهرزاد فریادی، منوچهر طیبیان، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۲- حبیبی، سید محسن . ۱۳۸۰، از شار تا شهر "، انتشارات دانشگاه تهران، تهران
- ۱۳- داس ویل، راجر، ۱۳۸۴ . «مدیریت جهانگردی (مبانی ، راهبردها و آثار)»؛ ترجمه سید محمد اعرابی و داود ایزدی ، تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی ، چاپ سوم.
- ۱۴- ربیعی، علی، نوبخت حقیقی، محمد باقر، زنگنه، سیروس، ۱۳۹۱، عوامل مؤثر بر گسترش جذب گردشگری فرهنگی شهر کرمانشاه " سال ششم، شماره هجدهم
- ۱۵- سازمان جهانی جهانگردی. ۱۳۷۹ . «برنامه ریزی توریسم در سطح ملی و منطقه ای» ، مترجمان : بهرام رنجبریان، محمد زاهدی؛ اصفهان : جهاد دانشگاهی واحد اصفهان.
- ۱۶- شکویی، حسین .، ۱۳۷۷، " دیدگاه های نو در فلسفه جغرافیا، انتشارات گیتی شناسی
- ۱۷- قاسمی، وحید، نکینی، سمیه، ۱۳۸۹، بررسی تأثیر بافت محلات بر هویت اجتماعی، با تأکید بر هویت محل های در شهر اصفهان "، مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای، سال دوم، شماره ۱

- ۱۸- کاظمی، مهدی، ۱۳۸۶، «مدیریت گردشگری»، تهران: انتشارات سمت، چاپ دوم.
- ۱۹- کاظمی، مهدی، بررسی توسعه اقتصادی و فرهنگی گردشگری از دیدگاه ساکنین فصلنامه مطالعات جهانگردی، شماره ۲
- ۲۰- مجنونیان هنریک، ۱۳۸۱، «راهنمای آماده سازی پارک ملی و مناطق حفاظت شده برای توریسم»، اتحادیه جهانی حفاظت.
- ۲۱- محمدی بیگدلی، سیاوش، ۱۳۸۶، «بررسی توانمندیهای طبیعی و اکوتوریستی پارک ملی بمو با تاکید بر نقش اقلیم»، اولین همایش منطقه ای جغرافیا، گردشگری، توسعه پایدار واحد اسلامشهر.
- ۲۲- نوبخت حقیقی، محمد باقر، پیروز الهام، ۱۳۸۷، «توسعه گردشگری در ایران، موانع و راهکارها» مرکز تحقیقات استراتژیک (مجمع تشخیص مصلحت نظام).
- ۲۳- الوانی، مهدی، و زهره دهدشتی شاهرخ، ۱۳۷۳، «اصول و مبانی جهانگردی، انتشارات بنیاد مستضعفان و جانبازان».
- وود، مگان اپلر، ۱۳۸۶، «اکوتوریسم (اصول، تجربیات و سیاست ها)»، ترجمه نگار قدیمی، تهران: افکار.

24- Elliott, James R., Gotham, Kevin Fox, Milligan, Melinda J. (2004). "Framing the

25-Lumsdon, L (1997), Tourism Marketing, Thomson Business Press

26- Sharpley, Richard (2002), "Rural Tourism and the Challenge of Tourism Tabrīz, Encyclopaedia of Islam

27-Urban: Struggles over HOPE VI and New Urbanism in a Historic City", City & Community, 3(4), 373 – 394.